

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Bogstavord

Udgivet af

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Nr 5.

Maj 1948

3. Aargang

Indhold:

Befrielsen oplevet i
Frøslev-Lejren

★

Kammeraternes Hjelpe-
fonds Aarsfest

★

Landsmødet stod i
Resolutionernes Tegn

★

Leder (Side 73):
Status

★

Oprettelse af tre
Studielegater

★

Gallup undersøger

★

Bernadottes Tale til de
danske Fanger

Forsiden:

Befrielsesdagen ved Grænsen

Aalborg

Tage Overgaard

Moderne Herre- & Drengkonfektion
Bispensgade — Aalborg

Skjødt & Mouritsen
Aalborg

C. HOFMAN Optiker og Uhrmager
Bispensgade 11 - Aalborg
Postkonto Nr. 48105 - Telefon 1329

AXEL GRUNØ Forh. Thrues Boghandel
GRUNDLAGT 1817
Immervad 9, Aarhus, Tlf. 94-2823
Jyllands ældste Boghandel

Sct. Nicolauskilde Brøndanstalt
Aarhus

A. Høilund Carlsen A/S - Aarhus
Aaboulevarden 45, Tlf. 1347, 11831
Linoleum. Regnvejrstøj til Voksne og Børn
Gummiunderlag, Gummibukser, Gummimække m.m.

Aarhus

A/S HANS SCHOURUP
JYLLANDS STAAL- & MASKINFORRETNING
Aarhus - Tlf. 7500

J. Jacobsen
ÆSKE- & PAPIRVAREFABRIK
Mejlgade 35 . Aarhus

CHRISTENSEN & NIELSEN A/S
VESTERGADE 48 . AARHUS
TELF. 3377 (3 Lin.)
SPECIALFORRETNING I BYGNINGSMATERIALER

Aarhus Dampmølle
Aarhus

Schiller's Møbel- og Polstrermøbel-fabrik
Tlf. 4861-2728 . Nørrebrogade 6-8 . Aarhus
Kun en gros

Brødr. Vorbeck A/S
Aarhus

Carl E. Thumand
ELEKTROMEKANISK FABRIK
Graven 18-20 - Tlf. 8080 (2 Linier)
AARHUS

Esbjerg

J. ANDERSKOUV
Civilingeniør
Esbjerg

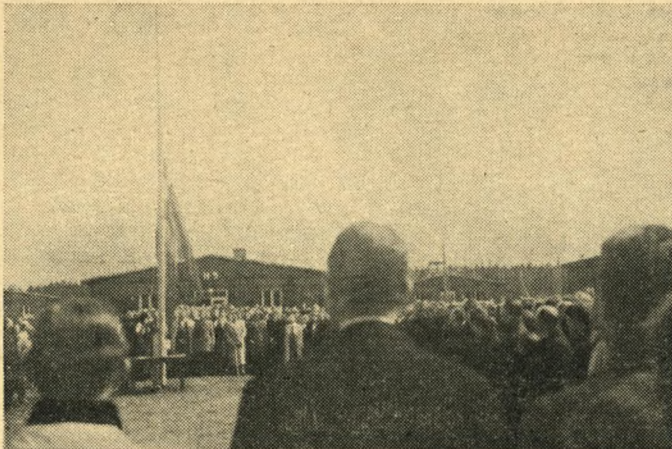
H. Thomsen Petersen
Vognmands-og Brændselsforretning Borgergade 71 Esbjerg
Tlf. 326 - Grundl. 1901

A/S DANEXIM
Internationale Transporter
Esbjerg

ESBJERG BANK A/S
ESBJERG

J. Lauritzens Kulforretning A/S
Kirkegade 1 - Esbjerg

Befrielsen oplevet i Frøslevlejren *Af Oberstløjtnant, Folketingsmand C. G. Bartholdy, Rinkenæs*

*Det gribende Øjeblik,
da Danebrog gled til
Tops Kl. 12 den 5. Maj
i den befrieede
Frøslev Lejr*

Sidste Gang en 9. April under tysk Tvang! Hvor streng saa Enden bliver, er Danmarks Holdning nu givet. Folket gaar kæmpende ud af den Trældom, det opgivende gik ind i. Men selvom vi har kæmpet, kommer vi dog til at skyldte andre den Befrielse, som nu er nær. Vor Forpligtelse til at støtte vore Befriere lod vi meget længe ligge, men det danske Folk er idag rede til at tage det sidste haarde Nap, koste hvad det vil, og det varsler godt for det nye frie Danmark.

Disse Ord læste jeg den 1. Maj 1945 i et af de sidste illegale Blade, som krøllet og snavset af mange Hænder havnede paa min Stue i Barak 15. — Det var netop de Tanker, der opfyldte os, der sad bag Pigtraaden, de sidste Dage før Befrielsen. For os, der sad indespærret paa andet Aar, havde det været en stor Oplevelse at se og høre om den Frihedshær, der fra den spæde Begyndelse i 42 og 43 var vokset til den faste Organisation, der nu stod parat til at træde frem i aaben Kamp. Lige til de sidste Uger havde vi haabet at det paa en eller anden Maade skulde lykkes os at komme ud til den sidste Omgang og være med til med Vaaben i Haand at hjælpe vore Befriere, og mange Planer om Rømning fra Lejren var i Tidens Løb blevet drøftet.

Efter de i Slutningen af April aflyttede Frontberetninger — som bekendt var vi baade i Horserød og Frøslev vel underrettede gennem egne Radioer — blev vi imidlertid kla-

re over, at Mulighederne for en dansk Aktion, hvori ogsaa vi kunde deltage, blev mindre og mindre Dag for Dag. Englænderne stod nu ved Elben, og Kamplysten var ringe baade hos de tyske Tropper overalt i Danmark og ikke mindre hos de Politisoldater, der bevogtede Frøslevlejren. Allerede længe havde vi mærket Omslaget. Udtil gik Arbejdet og Livet i Lejren som sædvanligt, men der var en Stemning af Forventning om Afslutningen paa begge Sider af Pigtraaden, der ikke var til at tage fejl af. Hos Fangevogterne gav det sig Udslag i en kendelig mere dæmpet, nærmest kammeratlig Tone, fra Fangernes Side i en højmodig og overbærende Holdning, naar det ikke netop var de kolde Fødders Symptomer, man stod overfor.

Men i de sidste Dage af April be-

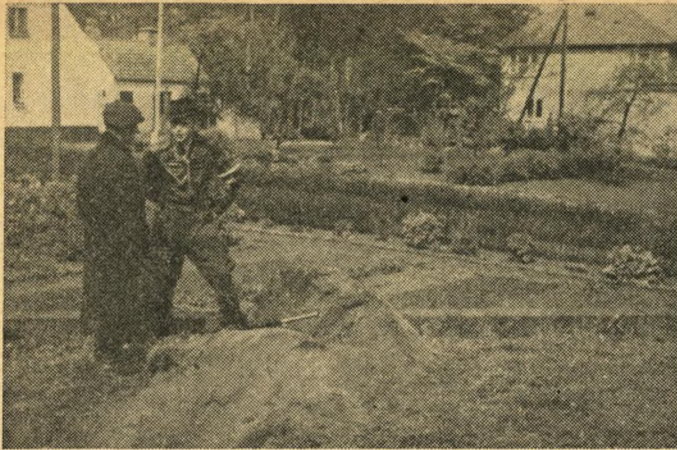
gyndte man at blive utaalmodig. Foråret var i fuld Gang, nu vilde man ud. Et Rygte om tysk Kapitulation over svensk Radio den 1. Maj viste sig at være falsk Alarm, og de næste Dage gik man igen hvileløs omkring Barakkerne. Det forlød, at Englænderne nu havde passeret Kielerkanalen og var paa Vej mod Grænsen, men 4. Maj gik, uden at der skete noget, og efter Aftenappellen faldt der som sædvanlig Ro over Lejren.

Den første Meddelelse om Kapitulationen kom, saavidt jeg husker, fra Barak 11, hvorfra man havde aflyttet Montgomerys Meddelelse. Som en Løbeild for det fra Barak til Barak tildels ved Hjælp af det tyske Vagtmandskab, der var ligesaa interesseret i Nyheden, som vi. Der blev en Jubel over al Beskrivelse indenfor de aflaaede Barakker. De Tæpper, hvormed man ellers omhyggeligt skjulte sine ulovlige Foretagender, blev revet ned, der var ikke mere Brug for Mørkelægning. Sent blev det, inden vi gik til Ro i Forventningen om, hvad næste Dag skulde bringe.

Lørdag den 5. Maj begyndte imidlertid som alle andre Dage med Morgenappel som sædvanlig, hvor vi af Vagtmandskabet fik at vide, at der intet vilde ske, før Englænderne kom og overtog Lejren. — Det kunde vi ikke vente paa. Vi kunde ikke igen rykke ud til Arbejde, som om intet var sket, og hvad skulde vi faa Tiden til at gaa med? Den danske Lejrleder, Kaptajn Digmann, søgte en For-

*Ved Krusaa rejstes et
mægtigt Velkomst-Skilt
og Folk ventede i Time-
vis for at byde Englen-
derne velkommen.*

En Frihedskæmper indrettede ved Grænsen sin egen lille Maskingeværede inde paa Marken i Nærheden af Landevejen.

handling med den tyske Lejrkommandant, som imidlertid ikke vilde høre Tale om Ophævelse af Bevogtningen. Han havde endnu Magten og maatte som Soldat afvente sine Ordre.

Kl. 8 gik et mægtigt Danebrog tilvejs lige udenfor Lejren. Det var den danske Forvaltning, der gav os den Hilsen fra det frie Land paa den anden Side af Pigtraaden, og Kl. 9 begyndte Kirkeklokkerne i Bov at ringe Freden ind. Nu blev vi for Alvor utaalmodige. Mange begyndte at pakke, nu vilde de hjem. De fleste af os mente dog, at vi maatte tage det lidt med Ro, at Hjemsendelsen maatte ske efter de lagte Planer, og at det vilde tage nogle Dage at faa transporteret de 3—4000 Internerede hjem. Der var heller ingen Surhed ved Tanken om at vente; hvad betød en Dag mere eller mindre, naar man havde siddet indespærret mange Maaneder.

Kl. 11 kom som den første Repræsentant udefra Baronesse Wedell-Weidellsborg, Leder af Røde Kors Afdelingen i Padborg, som gennem de mange Maaneder havde været Lejren til saa stor Hjælp. Med hende fulgte Journalister og Fotografer og Aviser, de første uensurerede, blev smidt ind til os over Pigtraaden. — Nu gik Kaptajn Digmann til en ny Forhandling med Lejrkommandanten denne Gang med bedre Held, og kort efter kom 8 af vore Kammerater bærende paa en vældig Flagmast, der blev rejst paa Pladsen foran Hovedtårnet, hvor de tyske Vagtposter stadig stod ved Maskingeværet, men aabenbart ganske havde opgivet Bevogtningen. En Højtaler blev skaffet fra et af de tyske Kontorer og anbragt i Tårnet, hvorefter vi af Kaptajn Digmann blev beordret til at stille til den sidste Appel Kl. 12 for at høre Kongens Budskab og den øvrige Radioudsendelse.

Side om Side stod vi, for første Gang Mænd og Kvinder sammen, og Forventningen var stor. Medens Paaduskløkkerne slog Timeslagene,

gled vort eget Flag, forlængst indsmuglet til denne Lejlighed, til Tops paa Flagmasten. De mange tusinde Øjne fulgte det, man kunde ikke blive træt af at se paa det og man brød sig forøvrigt heller ikke om at se paa hinanden og konstatere, at de fleste Øjne var mere end duggede.

Vi er Folk af alle Klasser,
vi er Mænd af alle Lag,
som har kæmpet, stridt og taalt
og lidt for samme store Sag.
Vi har fulgt de Maal, vi satte,
uden Pletter i vort Skjold,
og nu møder vi vor Frihed
med vor Ære i Behold.

Saadan havde vi sunget mange Gange. Det var Frøslevlejrens Frihedssang, skrevet af en af vore Kammerater. Nu havde vi naaet Maalet. Havde vi fortjent vor Frihed, og mødte vi den med vor Ære i Behold?

Tankerne gik tilbage til den 9. April, til den Dag, da det mest ydmygende, der er hændt os i vor tusindaarige Historie, overgik os: At vort Land blev angrebet og besat og vor Frihed frataget os, omtrent uden at vi rørte en Finger for at forhindre det. Hvordan havde vort Folk taget den Dag? I det store og hele ikke som en Ydmygelse, men som en heldig Tilskikkelse. Vi glædede os over, at vi var sluppet saa heldigt

og billigt i Forhold til andre smaa Lande, Norge, Holland og Belgien. — Og Tankerne gik tilbage til de første Aar under Besættelsen, de 3 lange Aar før 29. Aug. Hvor mange af os, der stod og saa paa vort frie Flag havde været aktive i de Aar? De fleste af os havde nok Pletter paa vort Skjold. Trods de to sidste Aars Kamp var vor Indsats kun saare beskedene. Vi maatte takke andre for den Frihed, vi nu gik ind til, og Spørgsmaalet: Var vi værdige til den? rejste sig midt i Glæden og Taknemligheden. — Da lød Kongens Røst over Pladsen:

„Det har i disse tunge Aar været min inderlige Bøn, at vi sammen maatte opleve Befrielsens Time, og dette er blevet os forundt. Jeg beder idag til, at vi maa vise os værdige til den Naade, Gud har skænket vort Fædreland, og at vi i Fællesskab ved fortsat Sammenhold gennem den kommende Tid maa kunne lægge Grunden til et frit og betrygget Danmark. — Gud velsigne vort gamle Fædreland!”

Vor gamle Konge, Landets første Mand, som han ikke mindst under Besættelsen havde været det, udtalte som saa ofte før de rette Ord i rette Øjeblik, idet han viste sit Folk, til hvem Takken for Befrielsen skulde rettes, og hos hvem vi i den kommende Tid skulde søge Hjælp til at bygge vort Land op igen. Har vi husket og efterlevet vor gamle Konges Ord i de 3 Aar, der er gaaet siden 5. Maj 1945? Med Skam maa vi vel alle svare nej. Altfor hurtigt afløstes Sammenholdet af Splid og Kævl. Kun 3 Aar er det, siden vi stod sammen Skulder ved Skulder i Kampen mod den fælles Fjende. Er det da kun Kampen mod vore ydre Fjender, der kan binde os sammen? Vi vil jo dog alle det samme, arbejder alle forhaabentlig mod det samme fælles Maal, det samme Maal, som vi havde for Øje under Besættelsen: et frit og uafhængigt Danmark. — Maatte det lykkes os, der oplevede den 5. Maj 1945, at give det i Arv til vore Efterkommere.

Vi husker, da de kom. Her er een, der »marcherer« hjem.
(Ved Krusaa Landevej)

I bliver ikke glemt!

Kammeraternes Hjælpefonds Aarsfest

Kammeraternes Hjælpefond holdt Lørdag den 24. April sin Aarsfest i Statsradiofonien's Koncertsal.

Det var Planen, at Bestyrelsesmødet skulde have været holdt den Dag og i Horsens i Fortsættelse af Landsforeningens Møde, men da Statsradiofonien ikke kunde stille en anden Dag til Raadighed end den 24. April, blev Bestyrelsesmødet rykket frem til den 10. April. Her oprettede man de tre Legater paa 25.000 Kr. i Udbetalingssum, der er omtalt andetsteds i Bladet.

Ved Aarsfesten i Statsradiofonien's Koncertsal havde Prinsesse Margaretha og Prins Flemming vist Fonden den Aare at komme til Stede.

Radioorkestret under Direktion af Kapelmester Erik Tuxen indledte festligt og pompøst med Carl Niensens Festmarch af Skuespillet „Moderen“.

Derefter bød Arkitekt H. Kornbeck, der er Leder af Fondens Kontor Velkommen, idet Formanden, Kon sul Kaj Dahl, Horsens, var forhindret paa Grund af hans Deltagelse i Landsmødet i Horsens, hvor han var den praktiske Leder af de lokale Arrangementer:

Kornbeck udtalte:

Det er nu tredie Gang, vi kalder til Fest, og vi gik inden denne trygt til en Række af vore ypperste Kunstnere — og hvilket Svar fik vi? De sagde: „Tak fordi vi maa være med“ — Jeg ved, at disse Kunstnere har sagt Nej til andre Arrangementer, for at komme her i Aften — Tak d'Herrer Kunstnere, fordi De altid kommer, naar vi kalder.

Fra hele Landet er syge og raske Kammerater stævnet til denne Fest — og lad mig da sige et Par Ord — til jer, der ikke vandt Helbredet tilbage — til jer, der mistede een af jeres Kære i den onde Tid.

Det er sikkert uendelig haardt for jer, der maatte betale Danmarks Frihed med jeres Kæres Liv eller jert Helbred — og for os andre, der slap helskindet fra Kampen — er det uendelig nemt at sige: — „Det var Kampen værd, det var Sejren værd“.

Mange af jer føler vel, at I er glemt — at jeres Dreng er glemt, at Kampen er glemt. — Men det skal I vide: „I er ikke glemt og I bliver ikke glemt. — Der var mange, der døde for vort lille Land, vi andre skal leve for vort Land.

Naar vi tænker paa 5. Maj, saa tænker vi altid samtidig paa jer, — det er ikke Medfølelse alene, der fylder vort Sind, men ogsaa Stolt heden over, at vi var Kammerater

med nogle af Danmarks bedste Dreng, der er Drivkraften i Kammeraternes Hjælpefonds Arbejde.

Det er ikke os alene, men ogsaa de flere Tusinde, der støtter Pigtraads Arbejde, som er med i vor fælles Sag.

Kammeraternes Hjælpefond er VOR Tak til JER, og vor aarlige Fest ønsker vi skal være en værdig Samlingsdag, som vi hvert Aar kan fejre med hinanden.

Derfor er I vore Hædersgæster, som vi føler Stolthed og Glæde over at mødes med i Aften.

Og med disse Ord byder jeg Dem alle Velkommen.

Radioorkestret spillede nu J. Sibelius: Finlandia. Tonedigtning, og Skuespiller ved Det kgl. Teater Ebbe Røde læste Archibald Mac Leish: Vi døde, husk os!

Festtalen blev holdt af Oberst S. E. Johnstad Møller, han sagde:

Vi delte Sorger og Glæder

Vi mødtes i Frihedskampen i Oprør mod en fælles Fjende; vi mødtes i Fængsler i Danmark, ofte stuvet sammen og behandlet som Kvæg, og vi var fælles om en meget usikker Skæbne, ligesom vi var fælles om Sorgen over at være sat ud af det store Spil. Vi mødtes i Horserød, vi mødtes i Frøslev, og mange af os mødtes igen paa Transporter sydpaa til en endnu mere usikker Tilværelse. Og vi mødtes i Sachsenhausen, i Stutthof, i Buchenwald, Dachau, Neuengamme og hvad de hed alle de store Koncentrationslejre. Og fra de store Lejre gik igen Transporter ud til de ofte endnu værre Smaalejre: Husum, Porta, Meppen, Osnabrück, Hamburg og mange flere. Vi delte de sparsomme Krummer, vi aad som Svin af samme Trug, vi delte Lidelser paa lange Marcher, vi delte Sorgen over de mange Kammerater, som fik en forsmædelig Død. Men vi delte ogsaa mange Glæder: et Brev, en Pakke fra Hjemmet, en god Nyhed, et godt Rygte, en morsom Historie.

Og vi lærte hverandre at kende paa ondt og godt. Vi lærte, hvordan nogle Mennesker har nok i deres egne Lidelser og Savn, ja ofte ikke formaaede at bære dem selv; og vi saa Kammerater udvise en selvudslættende Offervilje for at hjælpe og opmuntre andre. Vi erfarede, at Evnen til at modtage Kammeratskab var fordelt ligeligt blandt rige og fattige, blandt læge og lærde. De, som

var udgaaet fra de begunstigeede Klasser i Samfundet, var ikke alle onde og egoistiske, og de fra de smaa og fattige Hjem var ikke alle kun gode og opofrende.

Vi traf sammen med Repræsentanter for alle Jordens Folkeslag og vi lærte dem at kende paa den Maade, hvorpaa de bar deres Lidelser, hvordan de var som Kammerater og hvordan de teede sig, naar Skæbnen tildelte dem Embeder som Vorarbejdere Kapoer, Stubendienst eller Blockälteste. Vi traf ogsaa enkelte brave Tyskere blandt Fangevogterne, baade i Danmark og i Tyskland og blandt Medfanger i Koncentrationslejrene; men det var paafaldende tydeligt, at Flertallet af de tyske Fanger bar deres Lidelser med mindre Værdighed end alle andre Folkeslags Repræsentanter og krævede en Særstilling, bare fordi de var Tyskere og derfor hørte til „Herrefolket“.

Størst Frimodighed og smukkeste Kammeratskab udviste Nordmændene, og hvor var vi dog stolte af Broderskabet, da de smukke og stilige Svenskere ankom til Lejren i Neuengamme for at tage sig af vor Skæbne og ved deres Overlegenhed gjorde Tyskerne krybende og smaa.

Lad os aldrig glemme den Taknemmelighed, vi skylder Danmark og Dansk Røde Kors for den Hjælp, der blev sendt til danske og norske Fanger, og lad os heller ikke glemme, at mens næsten alle andre Fanger fra Neuengamme før denne Lejrs Rømning blev sendt til Udryddelseslejre eller blev druknet i Lübeck Bugt, saa blev danske og norske Fanger af svenske og danske Brødre befriet og ført bort i Tide, saa at vi igen fik gamle Danmark og gamle Norge at se, blev genforenet med vo-

Den 5. Maj i Frøslev-Lejren.
Kaptajn Digmann taler og forkynder
Lejrens Befrielse

re kære og fik Lov til at opleve Befrielsen.

I denne store Lykke blander sig en dyb Smerte og Sorg over, at vi ikke fik Lov til at dele den med alle vore Kammerater og Medfanger; tunge end alle personlige Lidelser var Sorgen ved at erfare eller endog direkte overvære Kammeraters Død; og uendelig trist har det været at se, hvor mange af Kammeraterne, der blev mærket for Livet af de ublide Kaar eller af den umenneskelige Tortur. Og selv om vi ved, at der ydes Hjælp, Trøst og Støtte fra mange Sider, saa er dog den Hjælp, vi selv yder gennem Kammeraternes Hjælpefond af en særlig Værdi, først for os selv som en kær Forpligtelse, dernæst for Kammeraterne eller deres efterladte, fordi det ikke alene er en Gave fra Ven til Ven, men er en Tak fra os for dyrebare Minder om fælles Oplevelser. Det er ikke afgørende om din Gave — Kammerat — er stor eller lille, men du skal huske, at er den end aldrig saa stor, saa betyder den i Værdi for dig i Dag kun lidt, sammenlignet med Værdien af den Cigaret, den Brødskorpe eller den Drik Vand, som en Kammerat engang har givet dig, da du trængte aller mest til det.

Vi har følt Lykken ved at kæmpe for det, vi havde kært: vor Frihed, vort Land og vor Ære, og vi har af vore døde Kammerater lært, at Døden slet ikke er saa svær. Vi takker dem, og vi ærer dem, fordi de lærte os dette, og vi ønsker, at deres Mod overfor Døden og vort Sammenhold og Kammeratskab maa kunne blive et Eksempel for de mange Landsmænd, som i Dag er bange og splidagtige.

Som Solist spillede Wandy Tworek: Fini Henriques: Romance for Violin og Orkester (ledsaget af Radioorkestret).

Ebbe Røde læste Digte af Øverland, kgl. Kammersanger Henry Skjær sang N. W. Gades: Olufs Ballade af „Elverskud“, Radioorkestret spillede Lange-Müller: Forspillet til Melodramaet „Renæssance“. Wandy Tworek fortsatte med Carl Nielsens: Violinkoncert i. Sats, og Radioorkestret sluttede den smukke Aften med Joh. Svendsen: Fest-Polonaise.

Til Aftenen var der under Redaktion af Johs. Fosmark fremstillet et smukt Program paa 20 Sider med Forside i 4 Farver efter Gerda Ploug Sarps Tegning fra Frøslev.

Skulde nogen af Lytterne blandt Kammeraterne endnu ikke have faaet Programmet, kan det købes gennem Kontoret à 1 Kr. Der er allerede flere Kammerater, der var forhindret i at være til Stede, der nu bagefter har villet opleve noget af Aarsfesten ved at købe det smukke Program.

Fangernes Ven Bernadotte

Yderst til venstre:
Oberst Bjørke

I Midten:
Greve Folke
Bernadotte

Yderst til højre:
Professor Rundberg

Der forhandles
inden den store
Hjælpeaktion føres
ud i Livet

(Optagelse:
Dr. Johs. Holm,
Seruminstitutet)

Naar vi i vore Dage nævner Navnet Bernadotte er der i Grunden kun een Mand, vi alle uvilkaarlig tænker paa, nemlig Grev Folke Bernadotte. Vi er mange, som staar i stor Taknemlighedsgæld til ham, og derfor vil det være paa sin Plads, at vi nu, da vi mindes de store Begivenheder for tre Aar siden, ogsaa bringer en Tak til ham.

Hans Far fulgte sit Hjertes Stemme og giftede sig med en svensk Dame udenfor Fyrstehuset og maatte derfor opgive alle sine fyrstelige Rettigheder. Han har i Sveriges offentlige Liv altid virket ved sin ranke, redelige, beskedne og fromme Personlighed med et varmt Hjerte-lag for alle, der var i Nød. Vi møder de samme Egenskaber hos Sønnen; og det var da ogsaa den Side af hans Personlighed, vi først og fremmest lærte at kende, da han traadte i Spidsen for det store Arbejde, der blev gjort for at mildne vore Kaar som Fanger og tilsidst frelste os ud af de tyske Koncentrationslejre og Fængsler i sidste Øjeblik.

Røde Kors havde store Vanskeligheder at overvinde, før det lykkedes at gøre noget for Fangerne i Tyskland. Man satte sig bestemt imod, at nogen udenforstaaende fik Lejlighed til at kigge indenfor.

Da Røde Kors Konventionen sidst blev godkendt nogle Aar før den anden Verdenskrigs Udbrud, havde man ikke tænkt sig den Situation, som opstod, da Tyskerne indførte Koncentrationslejre for politiske Fanger; man havde derfor ikke internationale Overenskomster at henvise til som Tilfældet var med de militære Krigsfanger. At saadanne Overenskomster ikke var uden Betydning, kunde man iagttage i de Koncentrationslejre, som delvis var Krigsfangelejre, hvor de to Afdelinger blot

var adskilt med et enkelt Pigtraadshegn.

Der var en overordentlig stor Forskel paa Behandlingen af de to Slags Fanger. Selve Kosten var den samme, den blev lavet i det samme Køkken — af de politiske Fanger; men Krigsfangerne havde ikke Arbejdspligt, kunde bevæge sig ganske anderledes frit, var langt bedre klædt, havde Adgang til Sport og andre Adspredelser, var ikke sammenstuvet som vi og havde en helt anden og langt friere Tone over for de tyske Fangevogtere. Der kom ogsaa ganske regelmæssigt Lastbiler med Forsendelser fra Røde Kors. Man havde Indtryk af, at Krigsfangerne trods alt var Retssubjekter.

Intet internationalt Retssystem

Da der altsaa ikke var noget internationalt Retssystem at trodse paa i Forbindelse med de politiske Fanger, maatte Røde Kors improvisere for at opnaa noget, og i den Forbindelse var det naturligvis af Betydning, om de paagældende Personligheder magtede Improvisationens Kunst og havde Forudsætninger, som paa Forhaand ligefrem nødte Tyskerne til en vis Imødekommenhed. I den Forbindelse var det derfor et stort Gode, at en Mand som Grev Folke Bernadotte kunde repræsentere svensk Røde Kors under de afgørende Forhandlinger med de øverste tyske Myndigheder.

Det var ejendommeligt, saa fint mærkende Rygtesystemet var i Koncentrationslejrene. Allerede efter Nytaar 1945 begyndte der at gaa Rygter i Versen-Lejren, hvor jeg den Gang opholdt mig, om at alle skandinaviske Koncentrationslejr-Fanger skulde samles i Neuengamme. Da jeg efter Befrielsen havde Lejlighed til

at nævne dette overfor Bernadotte, bemærkede han, at han ikke en Gang selv paa det Tidspunkt havde vidst noget om det.

I hans egen Redegørelse oplyser Bernadotte, at han først i Slutningen af Januar og Begyndelsen af Februar i Stockholm efter Forhandlinger med den norske Minister Ditleff var gaaet i Gang med at faa den svenske Regering interesseret i Planen om, at Fangerne skulde overføres til Sverige, og paa Foranledning af svensk Røde Kors Præsident Prins Carl, blev Planen udvidet til ogsaa at gælde de danske Fanger.

Himmler fik Brug for en Mellemand

Bernadotte greb Sagen an med virkelig diplomatisk Snilde. Han fik Kontakt med Himmler og Ribbentrop, og opnaaede i første Omgang Mulighed for humanitær Hjælp og en Samling af de skandinaviske Fanger paa et Sted med Adgang for svensk Røde Kors, og snart begyndte Røde Kors Busserne at rulle gennem Tyskland med de skandinaviske Fanger til Neuengamme, hvorfra Transporterne til Danmark og videre til Sverige ogsaa snart begyndte. Det lykkedes ogsaa Bernadotte under Forhandlingerne med Himmler at faa udvidet Aktionen til Fordel for kvindelige Fanger af andre Nationer, navnlig franske.

Obersturmführer Dr. Rennow med Datter Rennow var specielt Delegeret, indsat af Kaltenbrunner og Schellenberg som Befuld-mægtiget i Arbejdet med Evakueringen af de danske og norske Fanger. Han assisteredes af 40—50 SS-Folk

Naar dette humanitære Arbejde for Alvor kom i Stand, skyldtes det sikkert, at Himmler fik Brug for en Mellemand i sine Bestræbelser for at opnaa en Kapitulation med Vestmagterne og de Resultater, som Bernadotte opnaaede, var en politisk Betaling fra Himmlers Side.

Det er ganske øjensynligt, at selve den menneskelige Side af Sagen ikke interesserede Himmler det bitterste, til Gengæld var det Hovedsagen for Bernadotte.

De, der oplevede Bernadotte i Fangelejrene, vil altid bevare ham i taknemlig Erindring, og forskellige smaa Træk tænker man endnu paa med virkelig Fornøjelse, f. Eks. den naturlige og sikre Overlegenhed, hvormed han behandlede de tyske Befalingsmænd, den fornemme Maade, hvorpaa han satte dem paa Plads, og den Ligefremhed, han lagde for Dagen, naar han behandlede Fangerne som Ligemænd — naar han f. Eks. bød Cigaretter; hvor havde Tyskerne godt af en saadan Behandling!

Den smukkeste Hyldest var han vel Genstand for, da Fangerne i Frøslev, stiltfærdigt, men stærkt lod deres Glæde over hans Indsats faa Ud-

tryk, da de fløjtede „Du gamla, du fria“, mens han forlod Lejren.

Bernadotte viser altid bort fra sig selv og er en Fjende af store Ord og officiel Ros. Vi vil derfor heller ikke begynde at lovprise ham i høje Toner, men vi vil ærligt og stiltfærdigt sige ham en Tak. Han kom til os, som en, der bragte Glæde med sig, til alle Fanger og til deres Paa-rørende i mindst lige saa høj Grad, og vi ved, at der vist næppe er nogen, han hellere modtager Tak fra, end netop fra dem, han var med til at befri ud af Fangenskabets Elendighed og Uhumskhed.

Hver Gang tidligere Tysklandsfanger har mødt ham, har man faaet et stærkt Indtryk af, at han føler sig særlig forbundet netop med dem, og at Arbejdet for dem har styrket hans Trang til alle Tider og under alle Forhold at gøre en Indsats for Barmhertighed og Retfærdighed.

Naar vi fra den danske Fangefor-enings Side har taget Initiativet for at faa politiske Fangers Retsstilling anerkendt, kan vi være sikre paa, at vi i den Henseende vil faa Støtte fra Bernadotte og Røde Kors.

Paul Holt.

I Skoven udenfor Hamborg indrettede Hjælpekonvojen sit Værksted mellem Træstammerne

*Til v: Advokat Hjort
Midt i Billedet: Den norske Sømandspræst Pastor Svendsen (med Spanden)*

Til højre: Professor Rundberg klør sig bag Øret

I Skoven ved Friedrichsruhe indrettedes Kontor og Lager

I Sandhed: Et gigantisk Arbejde Arbejde med et primitivt Kontor

Gallup undersøger:

Hvordan ser man paa Landsforrædere, der har afsonet

Hvorledes ser man tre Aar efter Befrielsen paa alle de Landsmænd, der gennem Udrensningen blev fundet Straf skyldig, men som nu har afsonet deres Straf, spørger Berlingske Tidende. Dansk Gallup Institut har søgt at give et Bidrag til den generelle Besvarelse af Spørgsmaalet ved at undersøge Indstillingen til, at disse Personer igen glider ind i Samfundets Arbejde, og formuleret sit Spørgsmaal saaledes:

„Har De noget imod at arbejde sammen med Danskere, som er straffede for unationale Handlinger under Besættelsen, men som nu har afsonet deres Straf?“

Af alle adspurgte, der repræsenterer samtlige voksne Danskeres Mening, erklærer

to Trediedele (66 pCt.), at de intet har imod at arbejde sammen med disse Mennesker, der allerede har sonet deres Brøde, men godt en Femtedel (22 pCt.) har noget imod det, og 12 pCt. staar vaklende.

Uviljen er noget større i Byerne end paa Landet (25 pCt. mod 19 pCt.) og stiger fra 21 pCt. i de brede Befolkningslag til 25 pCt. i Middelstanden og 31 pCt. blandt de mest velstillede.

Denne skarpere Indstilling i de højere Samfundslag giver sig ogsaa Udtryk i Svarene paa et yderligere Spørgsmaal, der alene er stillet til dem, der efter eget Udsagn har Ret og Lejlighed til at ansætte Folk. Spørgsmaalet, der er stillet dem, lyder som det foregaaende med Undtagelse af, at man i Stedet for „at arbejde sammen med“ har sat „at ansætte“, og det viser sig, at 34 pCt. eller en Trediedel, nødtigt vil engagere saaledes straffede Personer, medens 55 pCt. ikke har noget imod det, og 11 pCt. er vaklende. Den største Uvilje findes i Provsbyerne og navnlig blandt de mest velsituerede i hele Landet, hvor den omfatter lige ved Halvdelen (48 pCt.) der nødtigt giver en for nationalt uværdig Handling straffet Person et Job. Da det samtidig maa formodes at være netop dette Samfundslag, der i forholdsvist højest Grad bestemmer over Ansættelser, kan denne Kendsgerning give Anledning til nogen Eftertanke. Man forstaaer Arbejdsgiverens Frygt for at skabe Uro og Misstemning paa Arbejdspladsen, men Undersøgelsens andre Tal kan muligvis tjene til at berolige ham paa dette Punkt.

Samtlige Adspurgte, der var imod

at arbejde sammen med eller ansætte straffede Personer af denne Art, har ogsaa begrundet deres Standpunkt med en lang Række forskellige Argumenter, der kan sammenfattes saaledes:

21 pCt. siger, det er paa Grund af deres Optraeden.

20 pCt. mangler Tillid til dem.

19 pCt. foragter dem.

11 pCt. vil intet have med dem at gøre.

5 pCt. mener, de er ikke Danske.

3 pCt. gør det betinget af Forseelsens Art.

3 pCt. har svært ved at glemme.

3 pCt. har et gammelt Had fra Besættelsestiden.

6 pCt. giver andre Svar.

9 pCt. ved ikke.

Det vil utvivlsomt være af Interesse til næste Befrielsesdag igen at tage Spørgsmaalet op til Undersøgelse.

Dachauklubben har Ordet:

Kammeratskabs-Skovtur til Nærum

Klubben afholder Søndag den 23. Maj sin store aarlige Skovtur med Damer. Turen gaar til Nærum, hvor den medbragte Frokost nydes. Tur i det skønne Opland, Sang, Humør og godt Kammeratskab. Reserver allerede nu denne Søndag.

I Lighed med de Fester Klubben tidligere med stor Succes har afholdt, her tænkes paa vor Efteraarsfest i Karnappen, samt vor Generalforsamling, hvor alle stillede i Fangetøj, vil denne Tur forme sig baade gemyt lig, stemningsfuld, og for os værdig, saa her maa Du med.

De Kammerater, der endnu ikke har tilsluttet sig, kan naa det endnu ved at henvende sig til nedenstaaende:

Klubben sender hermed en Hilsen til Medlemmer og Kammerater Landet over. Kassereren længes efter Kontingent.

Holger Jensen,
Formand.
Tranevej 1.
Tlf. Taga 8623.
Sigv. Olsen,
Kasserer.
Søllerødgade 35,
København N.
H. Evald Pedersen,
Sekretær,
Rantzausgade 62,
Tlf. Nora 260 x.

BERNADOTTE

om Fred og Frihed

Ved en Radioudsendelse gribende i al sin Enkelthed mindedes Statsradiofonien i Aftes paa 3 Aars Dagen for Løsladelserne fra Neuengamme de første Hjemtransporter af danske Koncentrationslejr-fanger, skriver Berlingske Tidende for 20. April.

Udsendelsen var tilrettelagt af Redaktør Hans Fosmark. De Medvirkende var en Række danske Koncentrationslejr-fanger, og Udsendelsen sluttede med nogle Udtalelser af Præsidenten for Svensk Røde Kors, Grev Folke Bernadotte. Grev Bernadotte, der talte fra Studiet i Stockholm, sluttede saaledes:

— Jeg benytter denne Lejlighed til at bringe en Hilsen til de Koncentrationslejr-fanger, der for tre Aar siden blev løsladt fra Neuengamme. Desværre var jeg ikke selv i Stand til at være til Stede hin Aften, da Konvojen afgik. Pligten kaldte mig til Berlin for hos Himmler at udvirke nye Frigivelser.

Udviklingen gennem de sidste tre Aar er vel ikke paa alle Maader forløbet, som I havde haabet. Freden er endnu ikke blevet en Virkelighed i alle Verdens Lande. En Del af Jordens Folk lever endnu i Strid og Vold, og Diktatur synes paa visse Hold paany at være kommet i Høj-sædet.

I, som selv har lidt saa meget under Krigen, maa gøre Eder til Talsmænd for Freden og Frihedens hellige Evangelium. De Uroskyer, som synes at samle sig over Verden, maa ikke faa Lov til at udlade sig og afstedkomme en væbnet Konflikt. I maa hjælpe til, at Fornuftens Røst bliver hørt, og I maa over for jeres Venner i Danmark og i Udlandet fremholde, at Krig aldrig lønner sig, hverken for Sejrherreren eller den Besejrede.

Ved den store internationale Røde Kors-Kongres til Sommer i Stockholm haaber jeg, at der vil kunne tages et Initiativ, som forhindrer Gentagelse af Koncentrationslejrenes uhyggelige Grusomhed og uendelige Lidelser. I, som ved, hvordan det føles at være Fange, værdsætter dog sikkert Friheden endnu mere end et fredeligt Liv i Frihed. Jeg er derfor overbevist om, at saafremt Eders Frihed endnu en Gang skulde trues, saa er I rede til at kæmpe for Frihed, Sandhed og Ret. Thi den, som kæmper for disse høje Idealer, vinder altid Sejren til Slut.

Pigtraad

Organ for
KAMMERATERNES HJÆLPEFOND OG
LANDSFORENINGEN AF
BESÆTTELSESTIDENS
POLITISKE FANGER

Redaktør:
Johs. Fosmark, Slagelsegade 9. 2., Øbro 8537.

Forretningsfører:
H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137 Charl., Ord. 5075.

Tryk:
Hak Jørgensen, Sturlasgade 14, Kbhvn. S.

Kammeraternes Hjælpefond gør Status

Vi søger at løse de sociale Opgaver, man var berettiget til at vente af de politiske Fanger fra Besættelsestiden, hvorfra Fondens Medlemmer rekrutteres.

Fondens samlede Omsætning siden Stiftelsen er idag oppe paa 268.304,96 Kr. Vi begyndte i sin Tid med en Startkapital paa 64.845,21 Kr., hvortil kommer Medlemsbidrag fra Kammerater 61.509,20 Kr., Salg af Mærkater 6.718 Kr. og „Pigtraad's Bruttoomsætning paa 135.232,50 Kr.

Vi har ialt færdigbehandlet 111 Hjælpesager og bevilget 42.959,29 Kr. — Hertil kommer, at vi har oprettet 3 Legater „9. April“, „5. Maj“ og „29. August“ paa til sammen 25.000 Kr., hvilken Kapital skal anvendes henholdsvis til Studerende, til Ferie- og Rekreationsophold og til Kvinders Videreuddannelse. — Endelig har vi bevilget 5000 Kr. til et Værelse paa Frihedskollegiet i Horsens, hvortil Kransen hejstes den 4. Maj, og hvis Vedtægter bl. a. indeholder flg. Bestemmelse: „selvskrevet til Optagelse er Børn, hvis Forsøger har sat Livet til i Danmarks Befrielseskamp, ligesom ogsaa aktive Deltagere i Modstandskampen“. — Der er udsendt 116 Pakker i Julen 1947 og anvendt ca. 2000 Kr. til Julehjælp, hvoraf dog 200 Kr. er indgaaet som ekstraordinær Julebidrag.

Vi har et Medlemstal paa 1533, hvilket imidlertid kun udgør en Fjerdedel af de berettigede. — Ubegribeligt, at ikke alle, der kom hjem med Helbred og Arbejdsevne i Behold, vil hjælpe med til at sprede Glæde og Opmuntring blandt de af vore Kammerater, der lider Nød, — at de ikke betragter Aarsbidraget paa 10 Kr. til K.H. som et beskedent Afdrag paa vor Æresgæld til de Døde. — Der vil altid være Grund til at spørge: Har vi gjort vor Skyldighed overfor dem, der ofrede personligt i Frihedskampen og ikke har faaet et Af-savn mildnet? Er det ikke vor simple Menneskepligt at hjælpe vore døde Kammeraters Efterladte, — vise dem, at de ikke er glemt, — at Mindet om de Døde stadig lever.

Kaj V. Dahl, Konsul, Sagfører, cand. jur.

Tre Studielegater

Bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond opretter herved følgende Fundats for tre i Henhold til Vedtagelse paa Hovedbestyrelsesmøde i København den 10. April 1948 stiftede Legater:

Paragraf 1.

Legaterne skal bære Navnene „9. April“, „5. Maj“ og „29. August“.

Paragraf 2.

Legaternes Formue er henholdsvis 15000 Kr., 5000 Kr. og 5000 Kr., der indsættes til Forrentning i en Sparerkasse, dog at der efter Legatbestyrelsens Skøn for en Del af Kapitaeln kan indkøbes Kasseobligationer.

Legaternes Aktiver skal stedsse lyde paa Legatets Navn og saa vidt muligt noteres som tilhørende dette.

Paragraf 3.

Legatet bestyres af Forretningsudvalget for Kammeraternes Hjælpefond, hvis Formand fungerer som Formand for Legatbestyrelsen.

Bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond vælger blandt sine Medlemmer to Suppleanter, der, om nogen af Bestyrelsens Medlemmer maatte afgaa ved Døden eller fratræde sit Hverv, indtræder i den Afdøde eller Ultraadtes Sted i en samtidig med Valget angiven Orden

Bestyrelsen erholder intet Vederlag for sit Arbejde med Legaternes Bestyrelse.

Paragraf 4.

Legaterne kan tildeles saavel Kammerater som disses Efterladte, fortrinsvis dog deres Enker og Børn.

Paragraf 5.

a. Legatet „9. April“, der er paa 15.000 Kr., skal tildeles unge Studerende og fortrinsvis saadan, der efter endt Skolegang maa søge praktisk Uddannelse eller studere uden at kunne bo hjemme eller uden at kunne knytte sig til et Hjem. Det uddeles i Portioner efter Bestyrelsens Skøn med indtil 1500 Kr. aarlig og kan tildeles samme Person indtil fem Gange. Legatet søges for et Aar ad Gangen, saaledes at Flid og Evner er bestemmende for Legatets fortsatte Nydelse.

b. Legatet „5. Maj“, der er paa 5000 Kr., uddeles i Portioner paa 2—500 Kr., fortrinsvis til Feriehjælp eller Hjælp til Rekreationsophold.

Legatet kan undtagelsesvis tildeles samme Person mere end een Gang.

c. Legatet „29. August“, der er paa 5000 Kr., uddeles ligeledes i Portioner paa 2—500 Kr. og fortrinsvis til selverhvervende Kvinder, der søger videré Uddannelse. Legatet kan tildeles samme Person indtil fem Gange.

Paragraf 6.

Bekendtgørelse om ledige Legatlodder skal ske i Pigtraad og i det eller de Blade, som Bestyrelsen til enhver Tid maatte bestemme.

Paragraf 7.

Det paalægger Bestyrelsen at føre en Protokol for Legatet. I denne Protokol indføres Legatfundatsen, Oplysning om, hvem der oppebærer Legatet, samt iøvrigt alle Meddelelser og Oplysninger, der maatte være af Interesse for Legatet.

Paragraf 8.

Legatportionerne kan ikke være Genstand for Overdragelse eller Pantsætning, ej heller for Arrest, Eksekution eller anden Retsforfølgning.

Paragraf 9.

Spørgsmaal om Adgang til Nydelse af Legaterne kan ikke gøres til Genstand for Rettergang, men afgøres alene af Bestyrelsen.

Paragraf 10.

Over Legaternes Formue, deres Indtægter og Udgifter, skal Bestyrelsen hvert Aar paa Kammeraternes Hjælpefonds Efteraarsbestyrelsesmøde aflægge Regnskab. Legatets Regnskabsaar er Kalenderaaret.

Legatregnskabet skal, forsynet med Bestyrelsens Underskrift, inden to Maaneder efter Regnskabsaarets Udløb, være afgivet til Revision hos den af Kammeraternes Hjælpefonds Bestyrelse udpegede statsautoriserede

de Revisor, der ligeledes regelmæssigt fører Tilsyn med Regnskabsførelsen.

Legatbestyrelsen bestaar af følgende Medlemmér af Forretningsudvalget:

Konsul, Sagfører Kaj Dahl, Horsens, Formand.
Kaptain, Kontorchef i Krigsministeriet Flemming B. Larsen, København, Næstformand.
Statsautoriseret Revisor H. C. Steen Hansen, København, Kasserer.

Kommunelærer Johs. Fosmark, København, Fondens Sekretær.

Arkitekt H. Kornbeck, Charlottenlund, Leder af Fondens Kontor.

8 Millioner havnede i Koncentrationslejre

Der er tilstaaet Nazismens overlevende tyske Ofre en beskeden Ekstraration og en vis Forret ved Udlejning af Værelser. Men iøvrigt betones det meget ofte, at Foreningen ikke selv stræber efter Fordele for sine Medlemmer, hedder det i en Korrespondance fra Tyskland.

Hadet mod Nazismens Ofre er voksende i Tyskland. De smaa Fordele, som Medlemmer af VVN har, vækker kolossal Misundelse, sikkert mindre paa Grund af den rent materielle Fordel, end paa Grund af den stadige Anklage mod Tyskland under Hitler, som ligger i dennee meget ringe Begunstigelse.

Det er ejendommeligt, at Modviljen mod de organiserede Naziofre er lige saa stor i Arbejderkredse som i andre og mere udprægede Nazistkredse.

Men den største Skuffelse, Naziregimets forfulgte har oplevet, er nu alligevel de allierede Okupationsmagters Indstilling.

Der var 8 Millioner tyske politiske Fanger i Koncentrationslejre og Fængsler. Størstedelen af dem døde. Af de overlevende bevarede de flesté deres sunde Sans og politiske Forstand.

Men de 8 Millioner, som havnede i Koncentrationslejren og Tugthusene, havde taget Kampen op mod Nazismen endnu før nogen udenfor Tyskland. Og af ren og skær Idealisme. Ikke for personlige Fordeles eller Interessers Skyld. De kunde egentlig kun vente Døden som Tak for deres Kamp. Og det er rene og skære Mirakler, der bevarede en Del Antinazister fra at dø.

Det har ogsaa været en haard Belastning at skulle drive sin antinazistiske Virksomhed i Hitlerriget mod det tyske Folks Flertal. Men de gjorde det, og de gjorde det frivilligt med Haabløsheden som en Mur foran sig.

Vi maa værne om Ytringsfriheden

Foreningen af danske Ugeblade, Fagblade og Tidsskrifter, der tæller henved 400 Blade, deriblandt ogsaa Pigtraad, har vedtaget følgende Resolution:

„Generalforsamlingen den 23. Marts 1948 i Foreningen af danske Ugeblade, Fagblade og Tidsskrifter udtaler med Henblik paa den senere Tids Begivenheder i Udlandet, at Ytringsfriheden er et saa fundamentalt Gode, at alle positive Kræfter i vort Land maa samles om at værne denne Menneskerettighed og med alle demokratiske Midler bekæmpe enhver Tendens, der søger at angribe dette Gode”.

Ekstraord. Generalforsamling i Københavns-Afdelingen

Da Stemmeudvalget ikke har kunnet godkende Formens for Bestyrelsesvalget ved den sidste Generalforsamling, indkaldes der til ekstraordinær Generalforsamling **Onsdag den 19. Maj Kl. 19,30** i Hjemstavnslokalerne, Linnegade 25, K. med følgende Dagsorden:

- 1) Afstemning om Valg af Bestyrelse og Suppleanter
- 2) Beretning fra Landsmødet
- 3) Eventuelt

En Haandsrækning udbedes

Findes der blandt Medlemmerne en Kammerat, der kan hjælpe mig med at skaffe en Motor. Jeg er ved Frihedsfondens Hjælp gaaet i Gang med en Isbod og skal derfor bruge en Røremaskine, men kan ikke skaffe en Motor hertil af sædvanlig Vej og prøver derfor her i Bladet. Det skal være en kvart H. Motor, 220 Veksel, 1 Faset, 1400 Omdrejninger.

Carl J. Klindt, Lergravsvej 23.

Celle 24 Politigaarden fra 3. 3. til 15. 3. 45.

Celle 529 Vestre til 5. 5. 45.

Færdig med Villa »Pax«

Som en af de sidste Sager mod Landsforrædere og Krigsforbrydere er man i Retten i Søndre Birk ved at forberede Sagen mod Gestapo-Bøddlen fra Villa „Pax” i Dragør, den tyske Kolonialkommis Johann Adam Schwab, der er sendt hertil fra Tyskland. Schwab har haardnakket bedyret sin Uskyld, men efter Afhøring af en Række Modstandsfolk er man nu naaet frem til at kunne stille ham overfor 11 alvorlige Anklager for forskellige Mishandlinger. Hvad der ikke gør hans Sag bedre er, at to danske Landsforrædere, Helge Nielsen og Harald Petersen, gennem deres Forklaringer har røbet Schwabs sadistiske Afhøringsmetoder. Blandt andet har de oplyst, at Schwab under sine Afhøringer ikke tog i Betænkning at gennemprygge sine Ofre med Gummiknipler og Gummislang fyldt med Sand. I et enkelt Tilfælde har han endog benyttet en Jernstang til sine Mishandlinger.

Svendborg

Svendborg litografiske Trykkerier

Stentrykkeri og Æskefabrik
Telefon 1815

Vejle

Aktieselskabet

De danske Bomuldsspinderier

Vejle — Valby

LANDSMØDET

stod i Resolutionernes Tegn

Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger holdt sit Landsmøde i et ganske straalende Solskinsvejr i Horsens den 23. og 24. April.

Der indledtes med Kransenedlægning ved Monumentet for Frihedskampens Faldne. Her nedlagde Formanden, Redaktør Aage Schoch, en Krans med Ordene: Vi vil kæmpe i Troskab mod de Idealer, for hvilke I ofrede Livet.

Paa Bygholm Slotshotel bød Viceborgmester Robert Hoim de Delegerede velkommen til Horsens, hvorefter Generalsekretæren for FIAPP, Edvard Kowalski, Warszawa, bragte en Hilsen. Han indledte med at fastslaa, at Landsmødet blev holdt i Tiden mellem 9. April og 4. Maj, de to Dage, der har været skelsættende i Danmarks Frihedskamp. I nogle Lande har man stillet sig forstaaende overfor at hjælpe Koncentrationslejrenes Ofre, men i et Land som Frankrig er det galt. 250.000 Franskmand blev deporteret, og af disse naaede kun 30.000 hjem. Nu har man oven i Købet standset Udbetalingerne til Ofrene.

Vi gør et stort Solidaritetsarbejde i alle Lande. Vi ønsker, at Verden aldrig mere maa opleve en Verdenskrig. Lad os sikre Friheden og Demokratiet.

Formanden for Kammeraternes Hjælpefond, Konsul Kaj V. Dahl, Horsens, der havde ordnet alle de praktiske Forhold med Indkvartering o.l., valgtes til Ordstyrer, Han løste sit Hverv til alles Tilfredshed.

Redaktør Aage Schochs Beretning var et vittigt Causeri over den politiske Situation. Den er vanskelig at gengive paa Tryk, da hans lune Smil og godmodige Sarkasme vanskeligt kan komme frem i et trykt Referat.

Han sagde bl. a.: Jeg vil gerne være med til at bekæmpe Kommunisterne. Vi maa hindre, at Individet som Mogens Fog og Aksel Larsen skabes. Men man hemmer hverken Kommunismen eller Fascismen ved Resolutioner, negative Foranstaltninger og Isolering.

Vi kommer ind i en Kriesituation, hvis vi ikke finder en fornuftig Løsning. Vi skal dog ikke bøje Anskuelserne mod hinanden. Vi vidste, at vi efter Besættelsestidens Kamp atter vilde gaa tilbage til vore Partier.

Vi har større Forudsætninger end andre for at forstaa, hvilken Ulykke det vil være for Verden, hvis Rædslerne gentager sig.

Modstanderne har sat alle Kræfter ind paa at svække Frihedsbevægelsen,

men vi har dog stadig en vis Betydning. Dette beviser bl. a. den Interesse, Pressen har ofret Foreningen i den senere Tid.

Sekretær Aage Christensen aflagde Beretning om Kontorets Arbejde. Kassereeren, Civilpolitibetjent O. Marcher fremlagde det reviderede Regnskab.

Om Eftermiddagen stod som ventet det store Slag. Det indledtes med, at Læge Borghild Andersen fremsatte følgende Forslag til en Resolution:

I Troskab mod de Idealer, der førte os ind i Kampen mod Nazi-Tyskland, protesterer vi imod den Krænkelser af de grundlæggende politiske Frihedsprincipper, der efter Krigen har præget Udviklingen i en Række Lande, senest i Tjekoslovakiet.

Efter en ca. 4 Timers lang, interessant og ofte bevæget Debat, hvori Meningerne forfægtedes tappert fra begge Sider, foretoges en Afstemning, der gav til Resultat, at 24 stemte for og 61 imod.

Da der var 108 Delegerede, undlod saaledes 23 at stemme.

For at undgaa Sprængning af Foreningen og for at imødekomme de mange Medlemmer, der kræver en Klarlægelse af, hvor vi staar, fremsatte Kongresudvalget følgende Forslag, der vedtoges (1 stemte imod og en Del undlod at stemme):

Uomtvistelig Uenighed — men fortsat Arbejde

„... Til Trods for en uomtvistelig Uenighed vedrørende Udviklingen i Tjekoslovakiet har Medlemmerne af Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger paa Landsmødet i Horsens den 23. April 1948 vedtaget at fortsætte sit Arbejde.

Dette vil blive videreført paa Grundlag af det værdifulde Kammeratskab, der blev skabt i Besættelsestidens Aarene. Vort Samarbejde vil først og fremmest tage Sigte paa Løsningen af vore konkrete Opgaver,

bl. a. Gennemførelsen af den lægevidenskabelige Undersøgelse af Koncentrationslejr-fanger, Støtten og Hjælpen til vore krigsskadede Kammerater og vor humanitære Virksomhed i Ind- og Udland. Desuden er det vort Ønske, uanset partipolitisk og sociale Skillelinier, i Fællesskab at arbejde for en Styrkelse og Udvidelse af dansk Demokrati til Værn for vor nationale Uafhængighed”.

Hvad med Guldet?

A. Landsmødet opfordrer udenrigsministeriet til at søge oplyst, hvorledes man har disponeret over det guld, der fra allieret side er samlet sammen eller fundet i tyske koncentrationslejre, hidrørende fra fanger, idet det forlyder, at en stor del af dette guld udnyttes til fordel for andre end paarørende af afdøde fanger. Vi henstiller derfor til udenrigsministeriet gennem de rette organer at gøre en indsats for, saafremt dette forlydende bekræftes, at forholdet ændres, saa guldets kommer paarørende til de afdøde fanger og andre af koncentrationslejrenes ofre til gode.

B. Landsmødet udtaler, at de mange lige saa smertelige som utrolige erfaringer, man har gjort i den sidste verdenskrig, viser, at der tiltrænges klare retsregler vedrørende behandlingen af politiske fanger. Det er vor opfattelse, at reglerne i alt væsentligt maa følge folkerettens regler for behandling af krigsfanger, hvad enten de politiske fanger stammer fra et krigsførende land eller ikke.

Landsmødet opfordrer derfor indtrængende udenrigsministeriet til at bringe denne vigtige sag frem for de rette vedkommende inden for De Forenede Nationer, saa at man snarest kan faa spørgsmaalet gennemdrøftet og naa frem til en positiv afgørelse. Millioner af forhenværende og nuværende fanger verden over vil følge denne sag med den største interesse.

Paa den internationale Røde Kors konference i Stockholm til sommer vil grev Folke Bernadotte stille forslag om saadanne ændringer i de internationale konventioner vedrørende folkeretten under krig, at civilpersoner, som tages til fange, lige-

CBU-ers Bil havarerede men trods dette korte CBU-eren 28 Timer i Træk med ituslaaet Vindspejl.

stilles med militære krigsfanger og altsaa hverken kan henrettes ved standret, underkastes tortur eller holdes fangne i koncentrationslejre.

Medlemmerne af „Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger's Københavnsafdeling, forsamlede til generalforsamling den 5. april 1948, udtaler sin varme tilslutning til dette initiativ, der er præget af samme aand som det storslaede og menneskekærlige hjælpearbejde, Røde Kors udførte til støtte for politiske fanger i Nazi-Tysklands fængsler og koncentrationslejre under den sidste verdenskrig.

Vi tillader os samtidig at opfordre Røde Kors konferencen til med sin store autoritet at gaa i brechen for koncentrationslejrenes afskaffelse i lande, hvor man endnu anvender saadanne lejre som straffeforanstaltning imod politiske modstandere.

Formanden rettede en Tak til Kammeraternes Hjelpefond bl. a. for Fondens Indsats ved at løse Bladspørgsmaalet.

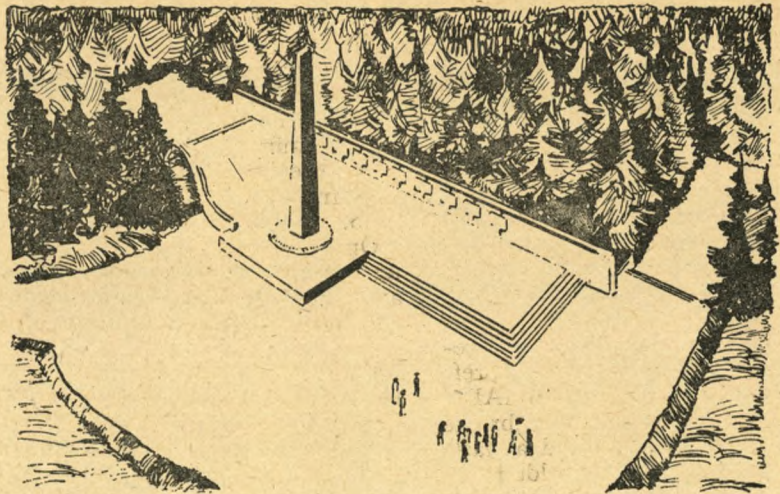
Lørdagen var helliget kammeratligt Samvær bl. a. med Udflugt til Juelsminde Badehotel.

Den nye Hovedstyrelse

Bestyrelsesvalget gav følgende Resultat:

- Schoch 88 Stemmer.
 - Aksel Larsen 79.
 - Paul Thygesen, Odense, 82.
 - Aage Christensen, 78.
 - Mogens Fog, 75.
 - O. Marcher, 69.
 - Käte Fleron, 67.
 - Sekretær Fritz Maaes, Haderslev, 66.
 - Maler Ths. Christensen, Aarhus, 63.
 - Formand Fritz Møller, Kbh., 56.
 - Chr. Johansen, Odense, 55.
 - Maler Aage Munksholm, Aalborg, 53.
 - Direktør Karl V. Jensen, Kbh., 53.
 - Anders Nærum, Helsingør, 52.
 - Kaj V. Dahl, 50.
 - Paul Holt, 47.
 - Gasværksarbejder Chr. Scrup, Haderslev, 45.
 - Helge Larsen, Kbhvn., 45.
 - Elektriker Rudolf Sørensen, Kolding, 44.
 - Wollesen, Aabenraa, 42.
 - Rambusch, Esbjerg, 41.
 - Viggo Hansen, Varde, 40.
 - Prytz, 39.
 - Suppleanter: Rudolf Larsen, Kbh., 39.
 - Langer, Helsingør, 38.
- Landsmødet har talt. Fremtiden vil vise, om Mødet har skabt den Klaring og det Arbejdsgrundlag, der kan sikre en fredelig og frodig Arbejdsperiode.
- Johs. Fosmark.

Mindelund for Ofrene i Belsen

Arkitekt Falkes Skitse, som viser Indgangen til Mindelunden med den høje Obelisk og den bagved liggende Mur med Tavler for 10 Nationers Ofre

I Ordet Belsen vil der for ethvert Menneske altid ligge en stor og dyb Betydning. Saa dybt kan Mennesker falde. Saa meget ondt kan levende Væsene udpøse mod andre der tappert stred for en ærlig Overbevisning, eller hvis Fejl var den, at de var Jøder.

Men Livet gaar videre. Det onde er begravet, og vel skal man drage den nødvendige Lære ud af de bitre Erfaringer, der her er gjort, men Hadet maa aldrig igen blive en Religion. De Menneskeofre, der her blev bragt, maa ikke være bragt forgæves. Altid skal de omtales og mindes med Ærefrygt og Respekt.

I det triste, forladte Landskab, hvor engang Belsen Koncentrationslejren laa, er der nu ved at blive rejst et Minde, der for Generationer skal bringe sit tavse Budskab om de navnløse Helte, hvis eneste Fejl var en uudslukkelig Tro paa Retfærdighed og Sandhed.

I 1946 gav de Allierede den tyske Arkitekt A. Falke den Opgave at bygge Belsen Mindeanlægget. Hvorfor valgtes en Arkitekt og ikke en Billedhugger, og hvorfor en Tysker? Grunden var den, at man ønskede Omraadet behandlet som en Enhed, som en Mindelund, hvor alle Nationer kunde vise deres Døde Ærbødighed, og hvor selv Kunstens forklarende Sprog maa udelades. Og at det blev Arkitekt Falke, der skulde gennemføre Opgaven, har ogsaa sin naturlige Forklaring, og maa opfattes som den Retfærdighed, Skæbnen altid paa en eller anden Maade lader et Menneske vederfares. Kort efter 1933 ekskluderedes Falke, der i 15 Aar havde virket som Arkitekt af „Reichskammer für bildende Kunst“. Den vigtigste Grund til Ude-

lukkelsen var hans Ægteskab med en Jødinde. Vilde han skille sig af med sin „uønskede Familie“, var der intet til Hinder for hans Genoptagelse af den vante Gerning. Forfølgelserne og Truslerne blev mere og mere intensiv med Aarene, men Troen paa, at Retten ikke vilde gaa under holdt ham oppe. At han klarede det for sig og sin Familie er mere end et Under.

Englænderne og Amerikanerne kendte hans Forhold ud og ind, da Skæbnetimen kom. Han kom straks i Gang og leder nu forskelligt Genopbygningsarbejde. I 1946 kom Opfordringen til at lave Udkast til Mindeanlægget. Opgaven var til en vis Grad bunden, idet der skulde tages Hensyn til hver enkelt Nations Opfattelse og hele aandelige Indstilling. Blandt 6 Udkast udvalgte et, som i Løbet af 1946 blev sat i Arbejde. Kort efter forelagde Arkitekt Falke imidlertid et nyt, et 7. Forslag, der var saa enkelt i sin Idé og samtidig saa omfattende, at det straks blev antaget. Ogsaa Udgifter og Materialer var der taget Hensyn til, saa Anlæggets Udførelse ikke vilde blive forsinket.

Mindelunden omfatter en Obelisk foran en Mindemur med 10 Tavler for de Nationer, der her kan mindes deres Døde. Samtidig er dette Anlæg Indgang til en Lund, hvor Slægtninge kan oprejse Mindesten.

Arbejdet nærmer sig sin Fuldenelse. Det har varet længe, men blot Arbejdet med at finde de egnede Sten har lagt Beslag paa megen Tid. Indenfor en ikke altfor fjern Fremtid skulde Anlægget staa færdigt.

Gud give det maa opfylde sin Mission til evig Tid.

Gisela Holst, f. Falke.

Da Direktøren truede med KZ-Lejr

Interessant Dokument

Det medfølgende tyske Cirkulære er hjembragt af Kaffegrosserer Børgeesen, tidl. Reservebetjent i Københavns Politi.

Seit einigen Wochen habe ich nun Gelegenheit gehabt, die Arbeiten der einzelnen dänischen Kriegsgefangenen zu betrachten.

Mit einem geringen Prozentsatz der Leute bin ich arbeitsmässig zufrieden. Es sind sogar welche dabei, die ihre Arbeit in voller Pflichterfüllung 100 pCt.-ig erfüllen. Dagegen ist aber der grösste Prozentsatz der dänischen Kriegsgefangenen bei einer Arbeitsleistung anzutreffen, welche nicht einmal 40 pCt. eines normalen Menschen ist.

Ich möchte hier Gelegenheit nehmen und eindringlichste darauf hinweisen, dass ich von nun ab alle solche Elemente, welche ihre Arbeit als Spielerei oder als Drückebergerei auf fassen nun mehr melden lassen, und an denen die uns zur Verfügung stehende Mittel — welche bestimmt nicht angenehm sind — in Anwendung bringen zu lassen. Ferner besteht die Möglichkeit bei einer Ausortierung der minderwertigen Arbeitskräfte, dass diese wieder nach dem Lager Buchenwald abtransportiert werden können. Ich weise jedoch nochmals besonders daraufhin, dass ich diese Leute dann als bewusste Arbeitsbummelanten und Drückeberger nach dort anliefern lassen werde. Die dort vollzogenen Strafen für solche Art Menschen werden Ihnen wohl bekannt sein. Ich verlange von einem Volke wie die Dänen eine mindestens gleiche Arbeitsleistung wie der übrigen Kriegsgefangenen; denn ich kann mich doch nicht täuschen, dass die Dänen ein minderwertiges Volk sein sollen. — Ich hoffe, dass mein Hinweis genügen wird und von nun ab von allen Dänen eine 100 pCt.-ige Arbeitsleistung und dass gleiche Interesse zu verlangen ist.

Arnold Schleicher, Direktor,
Blechbearbeitungswerk,
Lutherstadt Wittenberg

Wittenberg, den 29. Jan. 1945:

Hvorledes Direktøren var, fremgaar tydeligt nok af Skrivelsen, der viser, at han ogsaa mente, at Tyskerne var Herrefolk, der med Trusler om og med Tortur mente, at de kunde terrorisere andre Mennesker.

Embedsmændene var uselviske og energiske

Til mit indlæg i Pigtraads april nr. vedrørende fakta om besættelsestidens Røde Kors-Pakker til danske politiske fanger har Bladets redaktør knyttet nogle bemærkninger, som jeg gerne vil svare paa. For, som Johs. Fosmark skriver, kan en redegørelse for detaljer om Røde Kors pakkernes historie have almen interesse.

For det første: mit indlæg skulde ikke opfattes som et forsøg paa at fremhæve nogle frem for andre, men som en paavisning af, at man undlod at gøre noget fra det officielle Danmarks side. Men jeg vil gerne tilslutte mig Fosmarks syn paa ministeriernes embedsmænd. Disse omstøtte jo helt det traditionelle syn paa statsembedsmændenes som støvede og langsomt arbejdende bureaukrater. Et billede af pakketransporter maa ikke savne en stærkt fremhæven af disses uselviske og energiske indsats. Men det er jo heller ikke her, min kritik af Fosmarks artikel satte ind. Min kritik var rettet mod den tilsløring af det ansvar, „de gamle“ politikere har, for først at deltage i jagten paa modstandsbevægelsens folk, indtil „de kolde fødder“s tid indtraf. Og derefter intet at gøre for at hjælpe ofrene for deres mindre ondes politik. Fosmark tilslører de gamle politikeres undladelsessynder, og naar han spørger mig, om det maaske er nyt for mig, at man allerede i 1942 havde hjælpeforanstaltninger igang, vil jeg svare: det er ikke nyt for mig, at der blev sendt pakker til nordmænd og krigsfanger, men før Stutthofkomiteen henvendte sig til udenrigsministeriet, havde ingen tænkt paa at sende pakker til os i kz-lejrene i Tyskland! En tydelig illustration til dette staar jo i de samme nr. af Pigtraad side 61, hvor „Interessante Tal“ viser, at den første transport afgik til Stutthof den 2. Oktober 43 med 150 fanger. Før den tid var der ingen samlede transporter, og det store organiserede hjælpearbejde blev sat igang paa initiativ af Stutthofkomiteen og ingen andre.

Det var ministeriernes embedsmænd til ære, at de øjeblikkelig gjorde en indsats, men det er modsat til liden ære for de ansvarlige politikere, at de intet gjorde for deres landsmænd, og det er de samme politikere der idag giver tilslutning til Tjekoslovakhysteriet og Marshallplanen. Giver dette ikke anledning til eftertanke?

René Høgstedt.

Afsluttende Svar:

Fen stor Tak for Hjælpen

For at ingen skal faa et forkert Indtryk af denne Diskussion, vil vi gerne fremhæve, at det, der fylder Fangerne, er een stor Tak for Hjælpen.

Denne Taknemlighedsfølelse fylder os alle og vi er baade glade og taknemlige for, at Danmark ydede os denne Hjælp.

Mange Fangekammerater har paa Foranledning af Artiklerne om Hjælpearbejdet givet Udtryk for denne Taknemlighedsfølelse.

Hustruernes Indsats skal ikke forklejnes. Jeg har allerede Løfte om en Artikel fra en Fangekammerats Hustru med en Skildring af, hvordan Arbejdet formede sig i en saadan Hustrukreds.

Nødvendigheden af Samarbejde med Hustruerne fremgaar bl. a. af den Omstændighed, at disse kendte de Deporteredes Adresser gennem Brevene.

Og Samarbejdet mellem Ministerierne og Hustruerne forløb jo ogsaa paa smukkeste Maade.

Men naar Høgstedt er tilbøjelig til deraf at drage den Slutning at det saaledes var Hustruerne, der ydede Røde Kors Pakkehjælpen, synes jeg, han gaar for vidt.

Det havde været dejligt, om Samarbejdspolitikerne havde taget Initiativet, men efter 29. August var deres Medvirken vel næppe en Fordel med Henblik paa overfor Tyskerne at faa Sagen til at skride.

Jeg er gerne med til at kritisere visse Politikeres Holdning under Besættelsen, men jeg synes blot ikke, at Emnet har opfordret dertil — heller ikke har Emnet givet mig Stof til et Angreb paa Marshallplanen.

Forøvrigt synes der ogsaa fra René Høgstedts Parafæller nu at blæse en mildere Luft om denne Hjælp til Selvhjælp.

Johs. Fosmark.

Danske Vidner i Porta-Processen

9 danske Vidner i Porta-Processen afrejste Tirsdag den 27. April til Byen Rastatt i den franske Zone for at medvirke i Processen mod SS-Folkene og Overfanger. Blandt dem var den danske Flensborger Hans Magnussen.

Der var ialt indkaldt 36 Vidner, de fleste fra Frankrig, men iøvrigt fanger bl. a. fra Rusland, Polen og Belgien.

Som Regeringens Observatør deltog Politimester Wiese, Horsens.

Esbjerg

Herremagasinet Centrum
Esbjerg

$\frac{A}{S}$ Esbjerg Teglværk

Vognmand Erik Bang
Skolegade 71 - Esbjerg

Esbjerg ny Andelsmejeri
Nygaardsvej 37

M. Hansen's
Korn- og Foderstofforretning $\frac{A}{S}$
Telefoner 1402 og 1403
Esbjerg

Horsens

Aktieselskabet
Brdr. W. & S. Sørensen
Juvelerer og Guldsmede
Horsens

Arbejdernes Fællesbageri $\frac{A}{S}$
Horsens

Nykøbing F.

I. B. Bruun & Søn A/S
Nykøbing F.

Odense

**Fyns Stiftsbogtrykkeri
og Reproduktionsanstalt**
ODENSE

$\frac{A}{S}$ Aksel Meyer & Co.
Slotsgade 16 - Odense

Olaf Jensen's Herreskrædderi
Vestergade 91 - Odense

Fyldepenne-Magasinet
Vestergade 56, Odense. Telefon 1530
Drovensens ældste og største

Anders Jensen
Kjoler & Konfektion
Vestergade 45, Odense

Andelsbogtrykkeriet i Odense
A. m. b. A.

FEHR & CO. $\frac{A}{S}$
ODENSE

Aggerbecks Løber

Skive

BØRGE HANSEN
OST en GROS
 SKIVE

MALMBERG *Vognmand*
 SKIVE

Erling Rasmussen
 Kolonial, Urtekram, Vin og Delikatesse
 Telefon 49 — Skive

Odense

P. C. Rasmussen ^{A/S}
 Odense

LUNAU
 VESTERGADE 27 - ODENSE

Bliv Medlem af Kammeraternes Hjælpefond

Som Svar paa et Indlæg i Debatten ved Landsmødet i Horsens, gjorde jeg opmærksom paa, at Landsforeningens Medlemmer intet betaler for Bladet »Pigtaad« gennem Kontingentet. Udgifterne ved Bladets Fremstilling og Forsendelse afholdes alle af Kammeraternes Hjælpefond. Denne Udgift andrager for et Aar, ifølge Oplysning fra Fondens Kasserer, statsaut. Revisor Steen Hansen, 10.000 Kroner. Ønsker man at betale for Bladet, sker dette ved at indmelde sig i Kammeraternes Hjælpefond. Nedenstaaende Blanket kan benyttes. Ved Indmeldelse i Fonden støtter man samtidig syge Kammerater og er med til at bringe en Hjælp til de Efterladtes Børn. Kontingentet er 10 Kr. om Aaret.

Johs. Fosmark

Aarhus

Aarhus Papirforretning
 CHR. KIELBERG
 ★
 Telefon 1111-1112
 Frederiksgade 34-36 . Aarhus

OPTAGELSESBEGÆRING

Undertegnede anmoder om Optagelse i KAMMERATERNES HJÆLPEFOND, Ordrup Jagtvej 175, Charl. Giro 780

Fulde Navn	Fødselsdato, -aar og sted	
Stilling	Adresse	
Tid og Sted for Arrestationen		
Interneret i	fra den	til den
Interneret i	fra den	til den
Interneret i	fra den	til den
Eventuelle illegale Organisationer før Arrestationen		
	den	19

Kontingent 10 Kr., bindende for 5 Aar

↓
 Klip til Bladets Kant

Underskrift

ng
7
Malm
Odense

N. C. Rasmussen

»Vinimportøren«

ODENSE
Grundlagt 1879

Jonix Teatret

ODENSE

Benyt

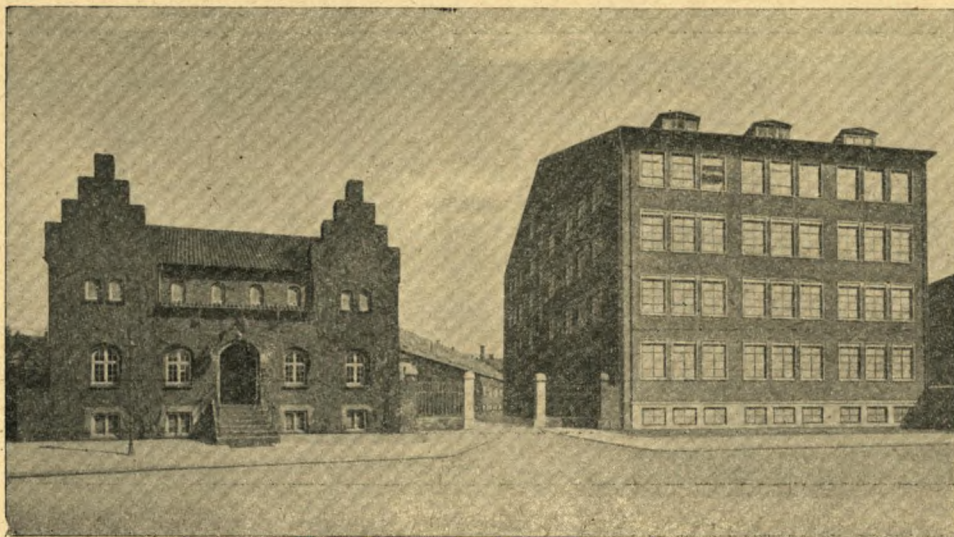
HANDELSBANKEN

I ODENSE FILIAL AF AKTIESELSKABET KJØBENHAVNS HANDELSBANK

som Deres Bankforbindelse

Vestergade 12-14 — Telefon 88

Vingaarden i Odense

ODENSE VIN KOMPAGNI

Odense — København
Grundlagt 1895

J. J. JACOBSENS EFTF.

Odense — København
Grundlagt 1841

NIELS JENSEN & CO.

Odense — København
Grundlagt 1821

GAMLE HESTEHAUGE

Odense — København
Grundlagt 1882

A/S C. F. SCHALBURG

Nyborg — Odense — København
Grundlagt 1817